

Stratēģiskais vides novērtējums

Vides ziņojuma gala projekts

2014.gada februāris

Sagatavojis: Toomas Pallo, stratēģiskā vides novērtējuma eksperts

SATURA RĀDĪTĀJS

1. NETEHNISKS KOPSAVILKUMS.....	4
2. IEVADS.....	5
2.1. SEA ziņojuma mērķis.....	5
2.2. Tvērums.....	5
2.3. Galvenie jēdzieni	5
2.3.1. Stratēģiskais vides novērtējums	5
2.3.2. Ilgtspējīga attīstība	6
2.3.3. SEA kā plānošanas procesa neatņemama daļa.....	7
2.3.4. Cēloņsakarību ietvars	8
2.4. Novērtējuma mērķis	9
2.4.1. Programmas līmenis.....	9
2.4.2. Projekta līmenis	9
2.5. SEA un apspriešanas organizēšana	9
2.6. Vērā ņemami vides apsvērumi	10
2.6.1. Darbības Baltijas jūras vides aizsardzībai.....	10
2.6.2. Eiropas Savienības vides politika	11
2.6.3. Ieguldījums globālu vides problēmu risinājuma meklēšanā	13
2.6.4. Divpusēju vai daudzpusēju interešu vides apsvērumi.....	14
2.6.5. Konkrētas būtiskas vides problēmas	14
3. CBC PROGRAMMĀ IEROSINĀTO AKTIVITĀŠU NOVĒRTĒJUMS	14
4. VIDES PĀRVALDĪBA CBC PROGRAMMAS ĪSTENOŠANAI.....	22
4.1. Vispārīgs apraksts	22
4.2. Programmas indikatori	23
4.3. Projekta indikatori.....	23
4.3.1. Projekta mērķu novērtējums	23
4.3.2. Projekta rezultātu ietekmes uz vidi novērtējums	24
5. INFORMĀCIJA PAR SEA KONSULTĀCIJĀM.....	25

SAĪSINĀJUMI

CBC	Centrālbaltijas valstu sadarbība
BAT	Labākās pieejamās metodes
DPSIR	Sociāli-ekonomiskie faktori – slodzes – stāvoklis – ietekme – atbi pasākumi. EVA izmantotais satvars
EVA	Eiropas Vides aģentūra
IVN	Ietekmes uz vidi novērtējums
EMAS	Vides vadības un audita sistēma
EMS	Vides vadības sistēma
END	Vides trokšņu direktīva
IED	Rūpniecisko emisiju direktīva
IPPC	Piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole
ISO	Starptautiskā Standartizācijas organizācija
GES	Labs vides stāvoklis
HELCOM	Baltijas jūras Vides aizsardzības komisija
LCP	Lielas sadedzināšanas iekārtas
NGO	Nevalstiskā organizācija
SEA	Stratēģiskais vides novērtējums
TO	Tematiskie mērķi
WFD	Ūdens struktūrdirektīva
UNESCO	Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija

1. NETEHNISKS KOPSAVILKUMS

Centrālbaltijas (CBC) programmas 2014–2020 projekts ir izstrādāts un nodots publiskai apspriešanai. Šis ziņojums ir CBC programmas projekta vides novērtējums, kas ir neatņemama programmas projekta dokumenta daļa.

Šis ziņojums ir viens no stratēģiskā vides novērtējuma (SEA) procesa rezultātiem, un SEA ir daļa no programmas norises sākotnējās ietekmes (*ex ante*) novērtējuma. SEA ir veikts saskaņā ar Eiropas Savienības (ES) SEA direktīvas prasībām, kas paredz veikt valstu un reģionu plānu vides novērtējumu pirms šādu plānu pieņemšanas. SEA procedūra ievēro stratēģiskā novērtējuma labo praksi, kuras divi galvenie pamatbalsti ir integrācija plānošanas procesā un sabiedrības iesaiste. Integrācija plānošanas procesā tiek nodrošināta, vides ekspertiem regulāri sazinoties ar programmas komandu un veicot izmaiņas/labojumus projekta versijās. Sabiedrības iesaiste ir nepārtraukts process, kura oficiālā daļa jāveic publiskajās apspriešanās.

SEA galvenais mērķis ir novērtēt izvēlētajā CBC programmas mērķu iespējamo pozitīvo un negatīvo ietekmi uz vidi, sniedzot ieteikumus, kā stiprināt pozitīvo ietekmi un samazināt negatīvo ietekmi.

Novērtējumā tiek izmantoti sociāli-ekonomiskie faktori – spiediens – stāvoklis – ietekme – atbildes pasākumi (DPSIR). Ir ieteicams izmantot DPSIR struktūru arī lai novērtētu programmas un projekta veikumu vides jomā.

Ir ieteicams, lai vides jautājumi, ko skars programmas aktivitātes, būtu balstīti uz esošiem politikas dokumentiem. Tā kā programmas teritorija ir Centrālbaltijas valstis, ir ieteicams galveno uzmanību pievērst Baltijas jūras vides aizsardzības komisijas – Helsinku komisijas (HELCOM) ieteikto politiku un instrumentiem, jo īpaši neseno Rīcības plānu. Citi vērā ņemami vides politikas dokumenti ir ES vides rīcības plāns un vides stratēģiskās politikas dokumenti. Īpaši svarīga ir politika un rīcības plāni, kuru mērķis ir sasniegt ūdeņu, gaisa un dzīvotņu labas vides stāvokli (GES). Īpaša priekšroka dodama atbildes pasākumiem uz pārrobežu sociāli-ekonomiskiem faktoriem un spiedienu.

Ierosinātās projekta darbības tiek vērtētas, un saskaņā ar vides pārvaldības pasākumiem tās tiek ierosinātas programmas un projekta līmenī. Pasākumi veido integrētu sistēmu, kur programmas aktivitātes atbalsta vides pasākumus un projekta aktivitātes — programmas pasākumus. Izvirzāmajiem mērķiem, progresam un rezultātiem būtu jābūt izmērāmiem, balstoties uz vides rādītājiem. Tā ir obligāta prasība programmām un projektiem ar tiešu ietekmi un ieteicama aktivitātēm, kas pret vides mērķiem nevēršas tieši.

Tāpat ir ieteicams, lai visi programmas projekti vērtētu plānoto aktivitāšu ietekmi uz vidi un plānotu un kontrolētu aktivitātes ar būtisku ietekmi.

2. IEVADS

2.1. *SEA ziņojuma mērķis*

Stratēģiskais vides novērtējums (SEA) ir veikts, lai novērtētu programmas un tās plānoto pasākumu ietekmi uz vidi. SEA mērķis ir piedāvāt satvaru CBC programmas prioritāšu un mērķu iespējamās pozitīvās un negatīvās ietekmes novērtējumam un sniegt norādījumus, kā vides pasākumus pielāgot projekta priekšlikumiem.

CBC programmas vispārīgais mērķis ir veicināt attīstību vēlamā virzienā. Ir loģiski, ka, **īstenojot programmas mērķus**, aktivitātēm **ir jārada pozitīva ietekme uz vidi**. Tas nozīmē arī samazināt kaitīgo ietekmi. Pasākumiem, kā minimums, jābūt bez efekta jeb neitrāliem pret vidi.

SEA rezultātā, lai sasniegtu iepriekš minētos mērķus, tiek piedāvāts pārvaldības plāns.

2.2. *Tvērums*

SEA skar vides problēmas dažādos aspektos.

Pirmkārt, ir jānosver, ka programma neievieš jaunas būtiskas aktivitātes, uz ko jau neattiecas esošā politika. Ir paredzams, ka projekti, kas tiks veikti tematisku mērķu ietvaros, sniegs ieguldījumu pašreizējos rīcības plānos. Tiek pieņemts, ka šo plānu (stratēģisko) vides novērtējumu dalībvalstis jau ir veikušas.

Otrkārt, SEA ielūkojas esošajos vides stratēģiskajos dokumentos. Minētie stratēģiskās politikas dokumenti ir izmantoti šādā hierarhiskā kārtībā:

- Eiropas Savienības vides stratēģija un politika (jo īpaši tā, kas saistīta ar ūdens vidi — Jūras stratēģijas pamatdirektīva, Ūdens struktūrdirektīva, Plūdu direktīva un citi saistītie stratēģiskie dokumenti);
- Reģionālā (Baltijas jūras) vides politika (HELCOM stratēģijas un rīcības plāni utt.);
- Valsts vides politika.

Tiek pieņemts, ka šie politikas dokumenti atspoguļo pašreizējās prioritārās jomas vides aizsardzības jomā un īstenošanās aktivitātes Centrālbaltijas reģionā.

Tiek iesaistītas atbildīgās valsts iestādes un tiek rīkotas publiskās apspriešanas, lai politiku papildinātu ar jaunākajām vides aizsardzības problēmām un pārskatītu esošās politikas īstenošanu.

SEA sīkāk neiedziļināsies politikas veidošanas procesā, kaut gan ir ieteicams, lai pasākumi citu mērķu starpā skartu arī vietējo vides apstākļu uzlabošanu.

2.3. *Galvenie jēdzieni*

2.3.1. *Stratēģiskais vides novērtējums*

Stratēģiskais vides novērtējums (SEA) ir nosacīti jauna disciplīna. Tas ir ieviests, lai lēmumu pieņēmējiem un citām ieinteresētajām pusēm, kas ir iesaistītas plānošanas procesā, būtu vieglāk savā darbā ņemt vērā vides aspektus. SEA palīdz formulēt politiku, sagatavot un īsteno plānus un programmas daudz apzinīgākā veidā.

SEA noteiktiem plānu un programmu veidiem kā obligātu pieprasa Eiropas Savienība. Šī prasība izteikta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2001/42/EK, un to ir pieņēmušas visas ES dalībvalstis.

SEA veikšanas pamatideja ir:

- Samazināt iespējamo negatīvo ietekmi uz vidi;

- Palielināt iespējamo pozitīvo ietekmi uz vidi.

Vides aspekti būtu jāņem vērā tikpat lielā mērā kā ekonomiskie un sociālie apsvērumi. Vides apsvērumiem ir jāietekmē lēmumu pieņemšana.

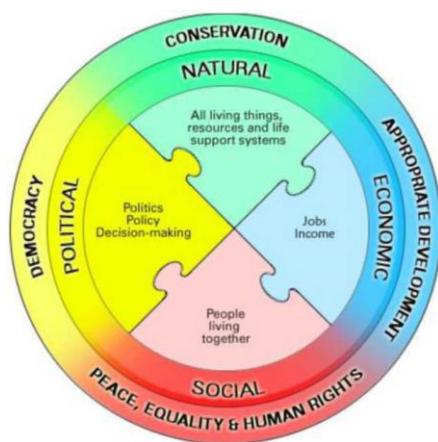
2.3.2. Ilgtspējīga attīstība

Viena no pieminēšanas vērtajām galvenajām attīstības pamatiezīmēm ir ilgtspējīgas attīstības jēdziens. **Ilgtspējīga attīstība** ir līdzsvarotas attīstības pamats. Būtu jāizmanto jēdziens, kas formulēts ANO 1992 gada Zemes samitā un izvēršies ilgtspējīgas attīstības procesā. Galvenā problēma ir tā, ka nesen šis termins kļūdaini vai apzināti tiek jaukts ar ilgtspējīgu izaugsmi. Ilgtspējīga izaugsme ir termins, kas galvenokārt attiecināms tikai uz ekonomisko izaugsmi un dažreiz arī sociālo attīstību. Līdz ar to ilgtspējīga izaugsme ir pretrunā līdzsvarotas izaugsmes idejai — līdzsvaram starp ekonomiskiem, sociāliem un vides mērķiem. Galvenais vēstījums atklāj, ka attīstībai jābūt līdzsvarotai starp šīm mērķa jomām:

- ekonomika,
- sociālā joma
- vide.

UNESCO ainā¹ (1. attēls) iekļauj arī politisko jomu, kas ir īpaši svarīga globālā pasaulē.

1.attēls. Ilgtspējīga attīstība. Avots: UNESCO²

Dabas aizsardzība	Daba	Visas dzīvās būtnes, resursi, dabas sistēma
Atbilstoša attīstība	Ekonomika	Darbs, ienākumi
Miers, vienlīdzība, cilvēktiesības	Sociālā joma	Cilvēki, kas dzīvo kopā
Demokrātija	Politika	Politika, nozaru politika, lēmumu pieņemšana

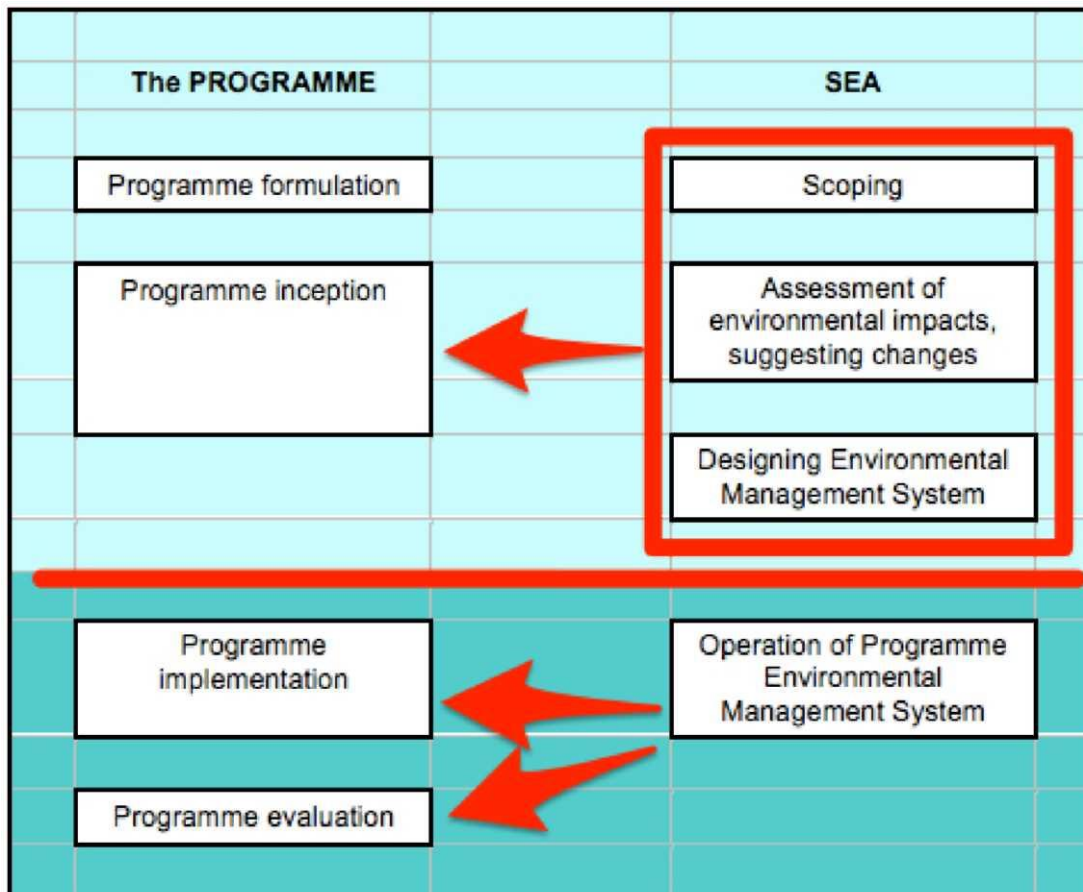
¹http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_a/popups/mod04t01s03.html

2.3.3. SEA kā plānošanas procesa neatņemama daļa

Ir daudz runāts un diskutēts par stratēģiskā vides novērtējuma saturu, un CBC programmas novērtējumā SEA nozīmē:

- SEA ir plānošanas procesa neatņemama daļa;
- plāna ietekme uz vidi regulāri tiek apspriesta ar Plānošanas grupu, un alternatīvas tiek ņemtas vērā jau plānošanas procesa laikā;
- SEA galīgie rezultāti tiks prezentēti Novērtējuma ziņojumā, kas tiks publiskots kopā ar galvenajiem publiskās apspriešanas dokumentiem;
- Plānošanas procesa laikā notiek konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm; Galvenās ieinteresētās puses ir Vides ministrija un/vai citas atbildīgās valsts un pašvaldību iestādes, kā arī nevalstiskās organizācijas, kas darbojas vides jomā.

2.attēls. Attiecības starp dažādiem CBC programmas un SEA procesa posmiem

Programma	SEA
Programmas formulējums	Tvērums
Programmas uzsākšana	Ietekmes uz vidi novērtējums, ieteica pārmaiņas
	Vides pārvaldības sistēmas izstrādāšana
Programmas īstenošana	Programmas vides pārvaldības sistē darbība
Programmas novērtējums	

2.3.4. Cēloņsakarību ietvars

Labākai problēmu izpratnei un klasifikācijai ir ierosināts novērtējuma procesā izmantot sociāli-ekonomiskie faktori – spiediens – stāvoklis – ietekme – atbildes pasākumi (DPSIR) ietvaru. Tas ir vienkāršā veidā skaidro cēloņsakarības. DPSIR ietvaru lieto novērtējuma procesā, un ir ieteicams, lai tas tiktu izmantots arī vēlāk programmas vai projekta īstenošanas laikā. DPSIR ietvaru izmanto Eiropas Vides aģentūra³, tāpēc vajadzētu būt diezgan vienkārši saistīt to ar vides elementu, uz ko attiecas programma un projekts.

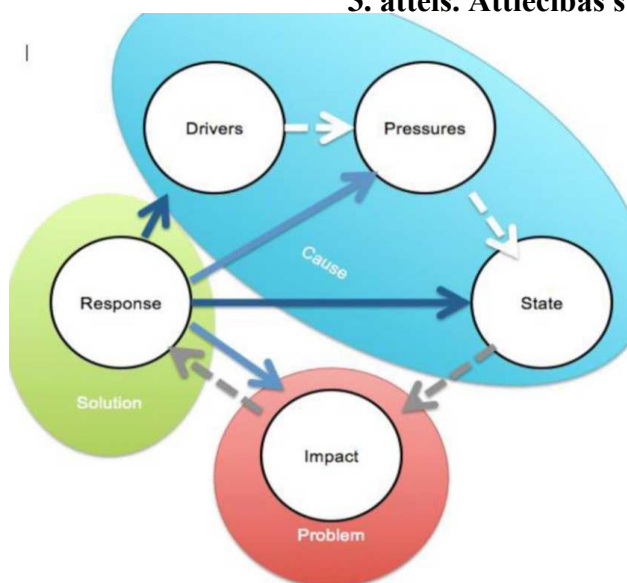
Sociāli-ekonomiski faktori atspoguļo vispārīgos procesus sabiedrībā, kuri ir pamatcēloņi dažādiem procesiem sabiedrībā. Tie var būt gan ļoti vispārīgi, gan saistīti ar konkrētiem mērķiem, kas veido CBC programmas pamatu. Piemēram, šie faktori var būt gan visu iedzīvotāju sociālā labklājība, konkrēta reģiona ekonomiskā attīstība, kādas grupas pieeja augstas kvalitātes ūdens resursiem, vecāku cilvēku atpūtas iespējas utt.

Spiediens atspoguļo daudz konkrētākas aktivitātes, kas kalpo vispārīgam mērķim. Piemēram, nelielas ostas projektēšana un būvniecība, veca kājceļiņa atjaunošana starp ciematiem — šāda veida spiediens ir faktors, kas tiešā veidā rada pārmaiņas vidē. Valsts DPSIR ietvarā iekļauj vides stāvokli. Vides **stāvokli** detalizēti raksturo plaši stratēģiski pētījumi. Piemēram, pēc ūdens pārvaldības plāna ūdenstilpnes stāvokli var vērtēt kā „sliktu” saskaņā ar ES Ūdens struktūrdirektīvu, vietējā gaisa kvalitātes stāvokli var uzskatīt par „labu” utt. Protams, līdzās kvalitatīvajam novērtējumam pastāv arī kvantitatīvais novērtējums, un kritēriji, uz kā pamata noteikts stāvoklis slikts-labs, un to vērtība ir sniegti politikas dokumentos. Izmaiņas stāvoklī ir attēlota kā „**ietekme**”, un tā videi var būt gan pozitīva, gan negatīva.

Programmas un konkrētu projektu mērķis no vides aizsardzības skatpunkta ir gūt pozitīvu ietekmi vai mainīt negatīvās tendences dabā. Ideālā gadījumā pasākumi noved pie risinājuma, ko DPSIR ietvarā sauc par **atbildes pasākumiem**.

DPSIR ietvars (**sociāli-ekonomiski faktori – spiediens – stāvoklis – ietekme – atbildes pasākumi**)

3. attēls. Attiecības starp DPSIR ietvara elementiem

³ http://glossary.eea.europa.eu/terminology/concept_html?term=dpsir

Sociāli-ekonomiski faktori (cēlonis) → spiediens (cēlonis) → stāvoklis (cēlonis) → ietekme (problēma) → atbildes pasākums (risinājums)

Lai tiktu galā ar vides aizsardzības jautājumiem, ir jāpārvalda visi faktori — sociāli-ekonomiski faktori, spiediens, stāvoklis un ietekme. Šīs darbības vai pasākumi atbilst DPSIR ietvara kategorijai „atbildes pasākumi”.

Viens no papildu pozitīvajiem aspektiem, izmantojot DPSIR ietvaru, ir iespēja izmantot savstarpēji kombinējamus indikatorus. Piemērotu indikatoru atlase ir grūts programmas plānošanas un tās SEA uzdevums. Tomēr, kad izvēlēti, tie veido kārtīgu pamatu turpmākam programmas gaitas novērtējumam, jo ļauj viegli izmērīt programmas vispārējo progresu. Tāpat indikatorus var izmantot, lai novērtētu atsevišķu projektu ieguldījumu konkrētu vides problēmu risināšanā. Šie indikatori tiks norādīti pārvaldības plānā.

2.4. *Novērtējuma mērķis*

Stratēģisko novērtējumu veic divos līmeņos. Vispirms tiek novērtētas izvēlēto tematisko mērķu iespējamās sekas, un pēc tam tiek mēģināts paredzēt, kāda ietekme uz vidi būs iespējamām projekta aktivitātēm, kas varētu tikt veiktas izvēlēto mērķu sasniegšanai. SEA piedāvā vispārīgos programmas indikatorus, kas programmas īstenošanas laikā un programmas perioda beigās ļauj novērtēt ietekmi uz vidi. *Ex ante* komanda indikatorus izstrādāja vēlāk stratēģiskā vides novērtējuma procesa laikā un izteica priekšlikumus, kas ir apkopoti 3. nodaļā.

2.4.1. *Programmas līmenis*

Detalizēta informācija par CBC programmu ir pieejama galvenajā programmas dokumentā. Šeit ir vien īss kopsavilkums, lai sniegtu nelielu ieskatu tiem, kas pirmkārt lasa šo dokumentu.

Centrālbaltijas programmā ir izvēlēti 4 tematiskie mērķi (TO), kas izteikti programmas galvenajos virzienos (prioritātēs). Ir izvēlēti šādi galvenie virzieni:

- konkurētspējīga ekonomika (1.prioritārais virziens);
- ilgtspējīga kopīgu resursu izmantošana (2.prioritārais virziens);
- labi savienots reģions (3.prioritārais virziens);
- kvalificēts un sociāli iekļaujošs reģions (4.prioritārais virziens).

2.4.2. *Projekta līmenis*

Līdzīgi vispārīgajiem indikatoriem, projektiem ir jāietver indikatori projektu ietekmes novērtēšanai kopš paša projekta sākuma brīža (priekšlikuma posms), uzraudzības un galīgā novērtējuma laikā. Dažās valstīs ir izstrādāta projekta attīstības indikatoru kopa, un tā ir izmantota, lai izstrādātu projekta novērtēšanas paraugformātu. Vienkāršs un viegli saprotams formāts būtu izdevīgs projekta atlasei, attīstībai un galīgajam novērtējumam. Tāpat tas veidotu pamatu CBC programmas attīstībai un tās turpmākas īstenošanas posmam.

2.5 *SEA un apspriešanas organizēšana*

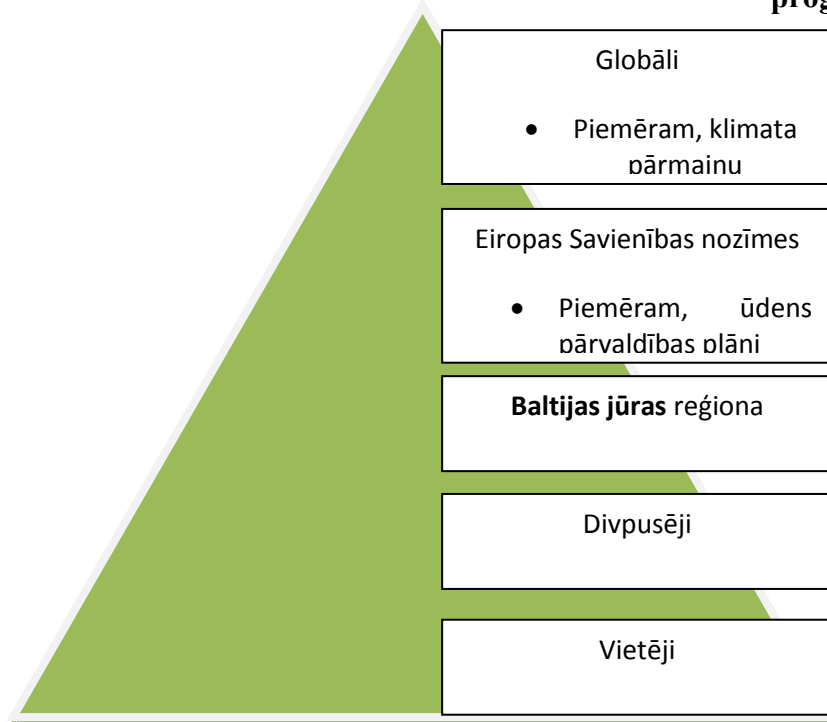
Stratēģiskais vides novērtējums tiek veikts pēc 1. attēlā redzamā loģiskā ietvara parauga. Visa sākotnējā novērtējuma (*ex ante*) laikā ir veiktas regulāras konsultācijas ar programmas komandu un ir pievērsta uzmanība programmas vides aspektiem. Jāpiebilst, ka publiskā apspriešana tiek veikta visās dalībvalstīs, kas piedalās CBC programmā. Apspriešanas rezultāti tika analizēti un prezentēti pēc apspriešanas procesa beigām.

2.6. *Vērā ņemami vides apsvērumi*

Tā kā CBC programmā iekļaujamo aktivitāšu finansējums ir ierobežots, ir svarīgi pielāgot aktivitātes, lai tiktu galā ar svarīgākajiem jautājumiem. Tāpēc ir ieteicams izveidot vides jautājumu hierarhiju. Baltijas jūra un ar to saistītie vides jautājumi ir mērķa jomas centrālā problēma. Citi, nedaudz tālāki mērķi ir vides problēmas Eiropā un visā pasaulē.

Tāpat nozīmīgas var būt divpusēju vai daudzpusēju interešu problēmas. Salīdzinoši mazāka uzmanība būtu jāvelta vietējiem jautājumiem, ja vien tie nerada būtiskus draudus vai iespējas. Zemāk, 4. attēlā ir sniegts shematisks galveno vides jautājumu pārskats.

4.attēls. Hierarhisks attēlojums vides problēmām, kas jārisina ar CBC programmas aktivitātēm

2.6.1. *Darbības Baltijas jūras vides aizsardzībai*

CBC programma galvenokārt pievēršas Centrālbaltijas reģiona situācijas uzlabošanai. Ir skaidri redzams, ka galvenie jautājumi ir tie, kas ietekmē Baltijas jūras vides stāvokli. No vides aizsardzības skatpunkta aktivitātēm ir jāietekmē sociāli-ekonomiskie faktori, spiediens un ietekme, kas negatīvi ietekmē Baltijas jūru. Baltijas jūras vides jautājumus risina arī Baltijas jūras vides aizsardzības komisija – Helsinku komisija (**HELCOM**). HELCOM vīzija ir veselīga vide Baltijas jūrā, kur dažādi bioloģiskie elementi pastāv līdzsvarā, kas vainagojas ar labu ekoloģisko stāvokli un atbalsta plašu loku aktivitāšu, kas skar ilgtspējīgus cilvēkresursus, ekonomiku un ilgtspējīgas aktivitātes. HELCOM Rīcības plāns ir svarīgs pamatdokuments CBC programmas aktivitātēm.

Plānā noteiktie mērķi:

- eitrofikācijas neskartā Baltijas jūra;
- kaitīgo vielu netraucēta Baltijas jūras vide;
- labvēlīgs Baltijas jūras bioloģiskās dažādības stāvoklis;
- videi draudzīgas jūrniecības darbības Baltijas jūrā.

Rīcības plānā ir iekļautas četras mērķu grupas. Šie mērķi skar sociāli-ekonomiskos faktoros, spiedienu, stāvokli, kā arī ietekmi.

Eitrofikācija:

- barības vielu koncentrācija tuva dabīgajam līmenim;
- tīrs ūdens;
- dabīgs aļģu ziedēšanas līmenis;
- augu un dzīvnieku dabīga izplatība un sastopamība;
- dabīgs skābekļa līmenis.

Bioloģiskā dažādība:

- dabīga jūras un krasta ainava;
- plaukstoša un līdzsvarota augu un dzīvnieku populācija;
- dzīvotspējīgas sugu populācijas.

Kaitīgās vielas:

- kaitīgo vielu koncentrācija tuvu dabīgajam līmenim;
- visas zivis ir drošas patēriņam;
- veselīga dzīvā daba;
- radioaktivitāte atbilst līmenim pirms Černobiļas katastrofas.

Jūrniecības darbības:

- starptautisko noteikumu piemērošana — nenotiek nelikumīga naftas produktu nopludināšana;
- droša satiksme jūrā bez nejaušiem piesārņojuma avotiem;
- efektīva darbība ārkārtas gadījumos un spēja reaģēt;
- minimāls piesārņojums no kuģu notekūdeņiem;
- kuģu satiksmes rezultātā neieviešas reģionam svešas sugas;
- minimāls no kuģiem radies gaisa piesārņojums;
- nulles līmeņa naftas produktu noplūdes no platformām atklātā jūrā;
- minimāli draudi, ko rada iekārtas atklātā jūrā.

Papildu mērķiem, kas izvirzīti HELCOM dokumentos, ar ieinteresētajām pusēm jāpārrunā arī **citi stratēģiski vides politikas dokumenti**, jo īpaši tie, kam ir pārrobežu raksturs. Jāuzsver, ka Baltijas jūras vides kvalitāte var tikt uzskatīta par galveno vienojošo faktoru, tomēr jāņem vērā arī citi vides kvalitātes aspekti.

2.6.2. Eiropas Savienības vides politika

Eiropas Savienības vides politika ir viena no jomām, kur izklāstītas vides problēmas. Īpaši interesanti varētu būt politikas dokumenti, kas izstrādāti pamatdirektīvu rezultātā. Sava rakstura dēļ svarīgas ir divas politikas dokumentu grupas — ar ūdeni saistītā politika un pārrobežu vides politika.

Ir svarīgi un vērā ņemami ūdens politikas dokumenti, kuru mērķis ir nodrošināt labu virszemes ūdens, gruntsūdeņu un jūras ūdens stāvokli. Projekta novērtēšanas laikā jāizmanto šādi dokumenti:

- Ūdens pārvaldības plāni, kas izstrādāti Ūdens struktūrdirektīvas (WFD) (2000/60/EK) rezultātā. Pirmais plānošanas un projektu īstenošanas posms noslēgsies 2015. gada beigās. Jau ir sākušās nākamā perioda (2015–2022) plānošanas aktivitātes. Šobrīd ir daudz labāks priekšstats par trūkumiem pašā plānošanas procesā un plānu īstenošanā. Ūdens pārvaldības plānu īpaša daļa skar visas Baltijas jūras piekrastes ūdeņus.

- Īpašas darbības, kas saistītas ar ūdens kvalitāti (piemēram, prioritāro vielu lietošana un iepludināšana ūdens tilpnēs, nitrātu daudzums gruntsūdeņos un virszemes ūdeņos utt.). Šos jautājumus risina ES tiesību akti, kas papildina WFD, — Gruntsūdeņu direktīva (2006/118/EK) un Prioritāro vielu direktīva (2008/105/EK), kā arī Nitrātu direktīva (1991/676/EEK), kura pievēršas lauksaimniecības darbību radītajam nitrātu līmenim. Dokumenti, kas pievēršas gruntsūdeņu aizsardzībai un kaitīgo vielu mazināšanai, ir jāiekļauj ūdens pārvaldības plānos.
- Plūdu riska pārvaldības plāni, ko izstrādā saskaņā ar Plūdu direktīvu (2007/60/EK), saskaņā ar Komisijas lūgumu ir jāaskaņo ar iepriekš minētajiem ūdens pārvaldības plāniem. Plūdu riska pārvaldības plānu saskaņošana ar ūdens pārvaldības un citiem plāniem rada grūtības ne tikai vienas valsts ietvaros — tas ir arī pārrobežu jautājums.
- Jūras stratēģijas pamatdirektīvas (2008/75/EK) mērķis ir sasniegt labu vides stāvokli (GES) ES jūras ūdeņos līdz 2020. gadam un aizsargāt resursu bāzi, no kā ir atkarīgas ar jūrniecību saistītās ekonomiskās un sociālās aktivitātes. CBC programmas periodā (2014–2020) dalībvalstīm ir jāveic dažādi pasākumi, kas saistītajiem projektiem rada gan risku, gan iespējas. Piemēram, līdz 2012. gada 15. jūlijam ir jānosaka vides mērķi un ar tiem saistītie indikatori, lai sasniegtu GES līdz 2020. gadam; līdz 2014. gada 15. jūlijam ir jāizveido pašreizējā novērtējuma un mērķu regulāras atjaunināšanas uzraudzības programma; līdz 2015. gadam jāizstrādā pasākumu programma, lai sasniegtu vai saglabātu GES līdz 2020. gadam; jāpārskata un jāgatavo otrs posms (2018–2021).
- CBC finansētās programmas aktivitātes var skart arī citas jomas vides politiku, kas risina pārrobežu jautājumus. Šādi jautājumi var būt saistīti ar:
- Pilsētas troksni. Pilsētas (aglomerācijas) trokšņu pārvaldības plāns, ko izstrādā saskaņā ar Vides trokšņu direktīvu (2002/49/EK). Šāds plāns ir izstrādāts visām lielajām pilsētām Baltijas jūras reģionā, galvenokārt galvaspilsētām, bet arī citas lielas pilsētas, kur iedzīvotāju skaits pārsniedz 100 000, izstrādā šādu plānu. Lai sasniegtu droša skaņu līmeņa mērķi, nākas saskarties ar vairākām grūtībām.
- Gaisa kvalitāte. Gaisa kvalitātes pārvaldības plāns saskaņā ar Gaisa kvalitātes direktīvu (2008/50/EK) ir pamats akūtu gaisa piesārņojuma problēmu risināšanai. Gaisu piesārņojošo vielu koncentrācijas mērķa līmeņa sasniegšana pilsētu un rūpnieciskajās teritorijās ir sarežģīts uzdevums visās Baltijas jūras valstīs. Atsevišķu piesārņotāju, piemēram, daļiņu (10, 2,5, un 1 mikrometri jeb PM10, PM2,5, PM1), benzola vai citu prioritāro gaisu piesārņojošo vielu, līmenis apkārtējā gaisā ir augsts un rada vides problēmas, kā arī veselības sarežģījumus iedzīvotājiem vairumā Eiropas pilsētu.
- Lielu piesārņotāju radītais piesārņojums. Cīņa ar lieliem piesārņotājiem ir sākusies nesen ar Rūpniecisko emisiju direktīvu (2010/75/EK). Jaunā IED ne tikai ievieš „kosmētiskas” izmaiņas, apvienojot septiņas iepriekšējās direktīvas, bet arī rada vairākus pilnīgi jaunus, stingrākus un bargākus nosacījumus, kas rūpniecības industrijai ir jāpilda. IED apvienotās direktīvas, kam var būt reģionāla nozīme, ir Lielu sadedzināšanas iekārtu (LCP) direktīva un Atkritumu sadedzināšanas direktīva.
- Viena no Eiropas vides politikas jomām, kura projektos noteikti jāņem vērā, ir bioloģiskās daudzveidības politika un rīcības plāni, kuru mērķis ir dzīvotņu labs stāvoklis. Galvenais šajā jomā piemērojamais politikas dokuments ir 2012. gadā pieņemtā ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija „Mūsu dzīvības garantija, mūsu dabas kapitāls — bioloģiskās daudzveidības stratēģija līdz 2020. gadam”. Stratēģija saskan ar apņemšanos, ko izteikuši ES valstu vadītāji. Stratēģija pieprasa apturēt

bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un ekosistēmu pakalpojumu zudumu ES līdz 2020. gadam. Lai Eiropa sasniegtu šo mērķi, ir izvirzīti seši galvenie mērķi un 20 konkrētas darbības.

Seši mērķi iekļauj:

- ES dabas aizsardzības tiesību aktu pilnīga ieviešana, lai aizsargātu bioloģisko daudzveidību;
- labāka ekosistēmu aizsardzība un plašāka zaļās infrastruktūras izmantošana;
- ilgtspējīgāka lauksaimniecība un mežsaimniecība;
- labāka zivju krājuma pārvaldība;
- ciešāka invazīvo svešo sugu kontrole;
- lielāks ES ieguldījums, lai novērstu globālās bioloģiskās daudzveidības zudumu.

Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana ir saistīta ar Natura 2000 teritorijām, ko regulē Dzīvotņu un putnu direktīva. Centrālbaltijas reģionā atrodas svarīgas Natura 2000 teritorijas, un šo teritoriju līdzsvarota pārvaldība CBC programmas projektiem rada gan problēmas, gan iespējas.

Iepriekš minētais mērķu saraksts nav izsmeļošs, un tādām tam nav jābūt. Projekta attīstītāji var iekļaut citas svarīgas problēmas, ko viņi vēlētos risināt sava projekta ietvaros un kas atbilst programmas tematiskajiem mērķiem.

Ir zināms, ka šo direktīvu ieviešana visiem sabiedrības sektoriem prasa lielas pūles un resursus. CBC programmu varētu interesēt atbalsts individuālajos plānos un, jo īpaši, ierosinātajos pilotprojektos paredzētajām aktivitātēm šo problēmu risinājumu meklēšanai.

2.6.3. Ieguldījums globālu vides problēmu risinājuma meklēšanā

Par reģionāla un Eiropas līmeņa vides problēmām augstākas ir **globāla mēroga** problēmas. Vairums uzmanības tiek vērsts uz CO2 emisijas samazināšanu un klimata pārmaiņu mazināšanu, kas ir izplatīts globāla mēroga mērķis. Tomēr ir arī citas jomas, kas nepiesaista tik plašu uzmanību un finansējumu, piemēram, bioloģiskās daudzveidības jautājumi, kā unikālu arktisko, ziemeļu un citu ekosistēmu, dzīvotņu utt. aizsardzība. Ir ieteicams, lai ES Vides rīcības programmā (2013–2020) iekļautās deviņas tematiskās prioritātes tiktu ņemtas par pamatu, piemēru tam var rast zemāk sniegtajā prioritāro jomu formulējumā un paskaidrojumā.

ES prioritārie mērķi 2013–2020. gadam ir:

- aizsargāt, saglabāt un paplašināt ES dabas kapitālu;
- padarīt ES par resursu izmantošanas ziņā efektīvu, ekoloģisku un konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni;
- pasargāt ES pilsoņus no nelabvēlīgas vides ietekmes un riska veselībai un labklājībai;
- maksimāli izmantot priekšrocības, ko piedāvā ES vides tiesību akti;
- uzlabot vides politikas pierādījumu bāzi;
- nodrošināt ieguldījumus vides un klimata politikā un sakārtot cenas;
- uzlabot vides integrāciju un politikas saskaņotību;
- uzlabot ilgtspējību ES pilsētās;
- palielināt ES efektivitāti reģionālu un globālu vides un klimata problēmu risināšanā.

CBC programma ir izvirzījusi resursu izmantošanas ziņā efektīvu, ekoloģisku un konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni kā vienu no prioritārajiem mērķiem, kaut gan projektos var atbalstīt ar citus ES prioritāros mērķus vides jomā.

2.6.4. *Divpusēju vai daudzpusēju interešu vides apsvērumi*

Tāpat var gadīties, ka dažas problēmas skar **divu valstu vai vairāku dalībvalstu intereses** (tās var būt saistīta ar šīm divām valstīm, un tās var būt gan ES, gan Eiropas Ekonomikas zonas valstis, gan valstis, uz ko attiecas kaimiņvalsts politika).

2.6.5. *Konkrētas būtiskas vides problēmas*

Tāpat nedrīkst atstāt novārtā **citas konkrētas vides jomas**, ko ieinteresētās puses varētu izvēlēties par problēmjomām. Tās var būt salīdzinoši jaunas jomas, kas vēl nav iekļautas vides politikā un/vai tiesību aktos. Šeit varētu risināt būtiskus traucējumus ekonomiskajai un/vai sociālajai attīstībai.

3. CBC PROGRAMMĀ IEROSINĀTO AKTIVITĀŠU NOVĒRTĒJUMS

Šis novērtējums ir izveidots, balstoties uz izvēlētajiem mērķiem, rezultātiem un indikatoriem. Novērtējums ir veikts konkrētu izvirzīto mērķu līmenī, un tas balstās uz konkrētiem novērtējuma kritērijiem. Liela daļa informācijas par atlases kritērijiem ir sniegta jau iepriekš tekstā. Šeit piedāvāts vien īss kopsavilkums.

Mērķa vides aspektu novērtējums. Tiek vērtēts, vai iespējamās projekta aktivitātes ietekme ir tieša vai netieša, un kāds ir iespējamo projektu ģeogrāfiskais tvērums. Mērķis tiek vērtēts, izmantojot DPSIR ietvaru, lai noteiktu, kura ir potenciālā mērķa kategorija. DPSIR ietvaros tiek vērtēts, vai mērķis atbilst sociāli-ekonomiskiem faktoriem, spiediena, stāvokļa un ietekmes aspektiem. Dažos gadījumos, kad mērķis nav noteikts, tiek uzskatīts, ka atbildes pasākumi var attiekties uz vairākām kategorijām.

Vides kritēriji. Vides kritēriji tiek vērtēti, lai rastu iespējamus vides indikatorus programmas gaitā. Saraksts nav pilnīgs un noteikts. Novērtējuma galvenais mērķis ir norādīt uz iespējamajiem vides kritērijiem prioritāro mērķu līmenī. Dažos gadījumos indikatora iespējamā attīstība ir atkarīga no projekta īstenotājiem.

Iespējamā ietekme uz vidi tiek vērtēta salīdzinājumā ar vides kritērijiem, ja iespējamajos projektos tos ir iespējams paredzēt. Šis ir eksperta novērtējums, kurā izmantota vienkārša skala. Šajā skalā „-” ir negatīva ietekme un „++” — spēcīga pozitīva ietekme, bet ar „0” tiek apzīmēta neitrāla ietekme. Kā redzams, programmas mērķiem var būt dažāda ietekme. Ja novērtējuma rezultāts ir dots iekavās (), tas nozīmē, ka plānotajai aktivitātei nav tiešas ietekmes, tomēr iespējamā ietekme uz vidi var parādīties projekta attīstīšanas posmā.

	Prioritārie virzieni/investīciju prioritāte/konkrēti mērķi/apraksts	Vides aspekti. Mērķi/atbildes pasākumi (DPSIR), kas jāņem vērā	Vides kritēriji	Iespējamā ietekme uz vidi	Komentāri
PA1	1. prioritārais virziens: Konkurētspējīga Centrālbalijas reģiona ekonomika				
IPa	1. investīciju prioritāte (1.1.): uzņēmējdarbības veicināšana, jo īpaši atbalstot jaunu ideju izmantošanu ekonomikā un jaunu uzņēmumu rašanos biznesa inkubatoros (IPa)				
	1. konkrētais mērķis (1.1.): vairāk inovatīvu un zināšanietilpīgu uzņēmumu				
	<p>Šī konkrētā mērķa uzdevums ir izmantot „zaļās” (videi draudzīgu tehnoloģiju potenciāls), „sudraba” (ar novecojošu sabiedrību saistītu vajadzību un problēmu potenciāls) un „zilās” (Baltijas jūras resursu potenciāls) ekonomikas iespējas, kā arī iespējas, ko sniedz IKT un risinājumi, kas rada zemu oglekļa emisiju, kā pamatu jaunu uzņēmumu izveidei.</p> <p>Zināšanietilpīgi uzņēmumi ir tie, kam ir potenciāls paplašināties un kļūt starptautiskiem un kuru mērķis ir sasniegt augstāku pievienoto vērtību, kas ir augstāka par konkrētās nozares vidējo pievienoto vērtību reģionā.</p> <p>Šī konkrētā mērķa uzdevums ir risināt problēmas, kas saistītas ar to uzņēmumu ilgtspēju, kas darbojas reti apdzīvotās, izolētās salās un arhipelāgos. Papildu sarežģītību rada dažu tradicionālo nodarbu sezonālais raksturs (piemēram, tūrisms, zvejniecība, lauksaimniecība).</p> <p>Īpaša uzmanība tiek pievērsta nepieciešamībai attīstīt dažādu prasmju kopumu, lai nodrošinātu panākumus un ilgtspēju izolētās un reti apdzīvotās teritorijās.</p>	<p>Tieša/netieša ietekme</p> <p>Tvērums: globāls, reģionāls, valsts, vietējs.</p> <p>Nosakot vides aspektus, īpaša uzmanība būtu jāpievērš Baltijas jūras videi un arhipelāga ekosistēmai.</p> <p>Atbildes pasākumu mērķis: dažāda veida sociāli-ekonomiski faktori un spiediņš.</p>	<p>Izvairīšanās no negatīvas ietekmes uz vidi, tās samazināšana, novēršana vai pozitīvas ietekmes gūšana</p>	-/0/+	<p>Ir izvēlēti ļoti dažādi uzņēmumi. Attiecībā uz dabu to ietekme varētu būt no negatīvas līdz pozitīvai.</p> <p>Aktivitātēm, kuru mērķis ir uzturēt labu vides stāvokli vai mainīt negatīvās tendences, ir pozitīva ietekme uz vidi. Tas jo īpaši attiecināms, runājot par „zaļajām tehnoloģijām”.</p> <p>Pārējām aktivitātēm varētu būt neitrāla vai negatīva ietekme. Negatīva ietekme ir jānovērtē un ‘projekta attīstīšanas posmā ir jāiestrādā kontroles mehānismi. Piemēram, uzņēmums reti apdzīvotā teritorijā var nonākt konfliktā ar citām šīs teritorijas vērtībām, tāpēc ir jāsasniedz un jāuztur līdzsvars starp ekonomikas, sociālajiem un vides faktoriem.</p>
	2. konkrētais mērķis (1.1.2.): jauniešu iesaistīšana uzņēmējdarbībā				
	<p>Šī mērķa uzdevums ir izmantot jaunās paaudzes potenciālu, turpmākajos gados padarot Centrālbalijas reģionu vēl saimnieciskāku un konkurētspējīgāku. Kopējas Centrālbalijas aktivitātes tiks balstītas uz labo pieredzi visos</p>	<p>Netieša ietekme</p> <p>Tvērums: (globāls), reģionāls, vietējs</p> <p>Atbildes pasākumu mērķis: šajā posmā nav</p>	<p>Attīstīšanas posmā jāvērtē katram projektam atsevišķi</p>	(+/-)	<p>Šajā programmas plānošanas posmā nav iespējams noteikt tiešu ietekmi. Ja nepieciešams, vides novērtējums jāveic projekta attīstīšanas posmā.</p>

	Prioritārie virzieni/investīciju prioritāte/konkrēti mērķi/apraksts	Vides aspekti. Mērķi/atbildes pasākumi (DPSIR), kas jāņem vērā	Vides kritēriji	Iespējamā ietekme uz vidi	Komentāri
	reģionos, kas atbalsta jauniešu uzņēmējdarbību un iesaista jauniešus pārrobežu un starptautiskās aktivitātēs.	definēts			
IPd	2. investīciju prioritāte (1.2.): atbalsts mazo un vidējo uzņēmumu izaugsmei reģionālajā, valsts un starptautiskajā tirgū un inovāciju procesos (IPd)				
	1. konkrētais mērķis (1.2.1.): Centrālbaltijas mazie un vidējie uzņēmumi attīsta vairāk pakalpojumu un produktu un pārdod tos jaunos tirgos				
	Šī konkrētā mērķa uzdevums ir atbalstīt Centrālbaltijas mazos un vidējos uzņēmumus, lai tie varētu ieiet jaunos tirgos. Jauns tirgus ir tirgus ārpus Eiropas Savienības/EBTA. Pieeja: izmantot uz klasteriem balstītu pieeju sadarbībai Centrālbaltijas reģionā, lai ļautu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ieiet jaunos tirgos ar jauniem vai pielāgotiem produktiem un pakalpojumiem. Klasteris ir sadarbība, kas noslēgta starp līdzīgiem vai komplementāriem uzņēmumiem un izpētes un attīstības iestādēm. Meta-klasteri ir sadarbība starp jau izveidotiem klasteriem Centrālbaltijas reģionā, lai veiktu kopējas aktivitātes jaunu tirgu iekarošanai.	Netieša/tieša ietekme Tvērums: (globāls), reģionāls, vietējs Atbildes pasākumu mērķis: šajā posmā nav definēts	Attīstīšanas posmā jāvērtē katram projektam atsevišķi	(+/-)	Šajā programmas plānošanas posmā nav iespējams noteikt tiešu ietekmi. Ja nepieciešams, vides novērtējums jāveic projekta attīstīšanas posmā.
PA2	2. prioritārais virziens (TO6): Kopējo resursu ilgtspējīga izmantošana				
IPc	1. investīciju prioritāte (2.1.): dabas un kultūras mantojuma saglabāšana, aizsardzība, popularizēšana un attīstīšana (IPc)				
	1. konkrētais mērķis (2.1.1.): dabas un kultūras resursi tiek attīstīti par ilgtspējīgiem tūrisma objektiem				
	Mērķis ir rast veidu, kā kultūras un dabas resursus attīstīt par tūrisma objektiem un produktiem, lai uzlabotu tūrisma un dzīves vides pievilcību. Šī konkrētā mērķa uzdevums ir rast līdzsvaru starp dabas un kultūras resursu aizsardzību un attīstību. Šī konkrētā mērķa aktivitāšu pirmais uzdevums būs kartēt kopējos Centrālbaltijas reģiona dabas un kultūras resursus.	Tieša ietekme Tvērums: reģionāls, vietējs Atbildes pasākumu mērķis: vides stāvoklis, ietekme	Attiecināmo dabas resursu aizsardzības līmenis Dabas resursi, no kuriem izvairās tūrisma aktivitāšu pārvaldītāji	+/-	Šī plānotā mērķa ietvaros veikto aktivitāšu iespējamā ietekme var svārstīties no pozitīvai līdz negatīvai. Lai izvairītos no mērķa pārpāras, un jo īpaši — negatīvas ietekmes, konkrētiem projektiem ir jānosaka skaidri mērķi vides jomā. Piemēram, uz kādiem dabas resursiem aktivitātes attiecas, kādi ir vides jomas kritēriji utt.
	2. konkrētais mērķis (2.1.2.): ilgtspējīgākas jūras un piekrastes ekosistēmas				

	Prioritārie virzieni/investīciju prioritāte/konkrēti mērķi/apraksts	Vides aspekti. Mērķi/atbildes pasākumi (DPSIR), kas jāņem vērā	Vides kritēriji	Iespējamā ietekme uz vidi	Komentāri
	Šī konkrētā mērķa uzdevums ir risināt kopējās problēmas un jautājumus, kas saistīti ar teritoriālo ūdeņu jūras telpisko plānošanu, ekskluzīvajām ekonomikas zonām un integrētu piekrastes teritoriju pārvaldību. Tam jānovied pie tā, lai vārgie Baltijas jūras un tās piekrastes teritoriju resursi tiktu izmantoti ilgtspējīgā veidā.	Netieša ietekme Tvērums: reģionāls, vietējs Atbildes pasākumu mērķis: sociāli-ekonomiski faktori, spiediens, stāvoklis	Ietekme uz piekrastes teritorijām Resursu izmantošanas pakāpe (efektivitāte)	+	Vides vērtības ir jākartē un jāiekļauj telpiskajos plānos.
IPf	2. investīciju prioritāte (2.2.): atbalsts inovatīvām tehnoloģijām, lai uzlabotu vides aizsardzību un resursu efektīvu izmantošanu atkritumu sektorā, ūdens sektorā, augsnes aizsardzībā vai gaisa piesārņojuma mazināšanā (IPf)				
	1. konkrētais mērķis (2.2.1.): inovatīvu metožu un tehnoloģiju plašāka izmantošana ūdens sektorā				
	Šī konkrētā mērķa uzdevums ir samazināt kaitīgo barības vielu un toksīnu nonākšanu dabā un lauksaimniecības noteces ietekmi. Mērķis ir atbalstīt aktivitātes, kā rezultātā Centrālbaltijas reģionā tiek attīstītas inovatīvas metodes un tehnoloģijas. Izstrādātajām un īstenotajām metodēm un tehnoloģijām vajadzētu būt izmantojamām citos tirgos. Lai īstenotu šī konkrētā mērķa aktivitātes, ir svarīgi noteikt prioritāros barības vielu un toksīnu avotus, pret ko ir jācīnās. Šim mērķim tiks izmantota valsts, reģionālo un starptautisko organizāciju rīcībā esošā informācija. Avotu saraksts tiks izmantots arī lai sadalītu darbus starp citām finansējuma programmām.	Tieša ietekme Tvērums: reģionāls Atbildes pasākumu mērķis: spiediens	Vairāki novērsti/samazināti barības vielu un toksīnu noplūdes avoti, kas ietekmē ūdens kvalitāti Baltijas jūrā	+ / ++	Šis mērķis sniedz skaidru atsauci uz spiedienu, kas rada ūdens piesārņojumu. Tas saskan ar ES un Baltijas jūras reģionālo vides politiku.
	3. investīciju prioritāte (2.3.): pasākumi, lai uzlabotu pilsētu vidi, revitalizāciju, (..) pamesto teritoriju (ieskaitot pārveidojamās platības) atdzimšanu un attīrīšanu, gaisa piesārņojuma samazināšana un trokšņu līmeni mazinošu pasākumu īstenošana (e)				
	1. konkrētais mērķis (2.3.1.): integrētāki pilsētu attīstības procesi, balstoties uz labāko praksi Centrālbaltijā				
	Šī konkrētā mērķa uzdevums ir aplūkot problēmas un iespējas, kas saistītas ar pilsētu vides uzlabošanu, izmantojot kopējas pilsētplānošanas aktivitātes. Ar integrētu pilsētu pārvaldību jāsaprot plašāks aktivitāšu kopums, nekā noteikts plānošanas	Netieša ietekme Tvērums: reģionāls, vietējs Atbildes pasākumu mērķis: sociāli-ekonomiski faktori,	Plānošanas procesā noteiktie un izvērtētie vides aspekti	+ / -	Šajā programmas plānošanas posmā nav iespējams noteikt tiešu ietekmi. Ja nepieciešams, vides novērtējums jāveic projekta attīstīšanas posmā.

	Prioritārie virzieni/investīciju prioritāte/konkrēti mērķi/apraksts	Vides aspekti. Mērķi/atbildes pasākumi (DPSIR), kas jāņem vērā	Vides kritēriji	Iespējamā ietekme uz vidi	Komentāri
	tiesību aktos. Tā ietver aktivitātes pirms oficiālā plānošanas procesa un aktivitātes pēc oficiālā plānošanas procesa. Šis konkrētais mērķis atbalsta 3. prioritārā virziena 1. konkrēto mērķa „Uzlabota svārstmigrācija un ātrāks transports, ko var panākt, attīstot integrētus transporta risinājumus un transporta koridorus” īstenošanu pilsētu teritorijās un savienojot pilsētu teritorijas ar to nomalēm.	spiediens			
PA	3. prioritārais virziens (TO7): Labi savienots Centrālbaltijas reģions				
	1. investīciju prioritāte (3.1.): videi draudzīgas (ieskaitot zema trokšņa) un zema oglekļa emisijas līmeņa transporta sistēmas, ieskaitot (..) iekšzemes ūdensceļus un jūras transportu, ostas, (..) multimodālos savienojumus un lidostu infrastruktūru, attīstīšana un uzlabošana, lai veicinātu ilgtspējīgu reģionālo un vietējo mobilitāti (IPc)				
	1. konkrētais mērķis (3.1.1.): uzlabota svārstmigrācija un ātrāks transports, ko var panākt, attīstot integrētus transporta risinājumus un transporta koridorus				
	Šī konkrētā mērķa uzdevums ir noteikt un risināt problēmas, kas saistītas ar dažādu transporta mezglu integrāciju, lai ietaupītu laiku gan pasažieru, gan kravas pārvadājumos un samazinātu CO2 emisiju. Tā uzdevums ir arī noteikt un risināt problēmas, kas ir saistītas ar Centrālbaltijas reģiona transporta koridoru uzlabošanu virzienā Ziemeļi-Dienvidi un Austrumi-Rietumi. Ar transporta koridoru saprotami infrastruktūras un loģistikas tīkli pasažieru un kravas pārvadājumiem. Šī konkrētā mērķa uzdevums ir noteikt jau esošus transporta koridorus, kam ir turpmāku uzlabojumu potenciāls (tikt paplašinātiem, padarītiem par efektīvākiem), un jaunus transporta koridorus, kam ir nozīmīgs potenciāls. Šī mērķa uzmanības centrā ir sasniegt uzlabojumus transporta koridoros un mezglos, kas vainagos ar ātrāku cilvēku un preču	Tieša ietekme Tvērums: globāls, reģionāls, vietējs Atbildes pasākumu mērķis: sociāli-ekonomiski faktori, spiediens	Izvairīšanās no negatīvas ietekmes uz vidi (piemēram, emisija atmosfēras gaisā) Samazināts CO2 emisijas daudzums salīdzinājumā ar sākuma stāvokli uz vienību	+/-	Šis mērķis skar potenciāli lielu skaitu īpašu aktivitāšu, kam dažādos mērogos varētu būt dažāda ietekme. Projekta īstenošanai jāpārbauda, vai projekta mērķi saskan vismaz ar ES un reģionālo vides politiku. Tāpat, ja nepieciešams, jāveic projektu ietekmes uz vidi novērtējums, lai izvairītos no nepietiekamu darbību vides jomā.

	Prioritārie virzieni/investīciju prioritāte/konkrēti mērķi/apraksts	Vides aspekti. Mērķi/atbildes pasākumi (DPSIR), kas jāņem vērā	Vides kritēriji	Iespējamā ietekme uz vidi	Komentāri
	pārvietošanu. Ceļā pavadītā laika samazināšanai un preču pārvadāšanas laika samazināšanai būtu jānotiek vienlaikus ar oglekļa emisijas līmeņa pazemināšanu (mazāk CO2 emisiju pret cilvēku, mazāk CO2 emisiju pret kravas tonnu).				
	2. konkrētais mērķis (3.1.2.): uzlaboti esošo mazo ostu pakalpojumi, lai veicinātu tūrisma attīstību				
	Šī konkrētā mērķa uzdevums ir veicināt mazo ostu pakalpojumu (piemēram, glābšanas darbi, kopējs mārketinga) attīstību, lai piesaistītu vairāk apmeklētāju un uzlabotu vietējo iedzīvotāju ceļošanas iespējas. Ar mazām ostām saprotamas ostas, kas apkalpo vietējos iedzīvotājus un viesus, tās tiks kartētas, un prioritārais saraksts tiks izveidots sadarbībā ar atbildīgajām Centrālbaltijas reģiona reģionālajām un valstu organizācijām. Arī mazās ostas, kas ir lielākas jūras teritorijas daļa, var būt starp atbalsta saņēmējiem. Investīcijas mazu ostu pakalpojumu uzlabošanai ir paredzētas uzlabojumiem sauszemē.	Tieša ietekme Tvērums: vietējs, reģionāls Atbildes pasākumu mērķis: spiediens, stāvoklis	Izvairīšanās no vides problēmām un/vai to samazināšana (piemēram, piesārņojuma daudzums, aizsargāto teritoriju (Natura 2000 teritorijas) traucējumi utt.)	+/-	Osu attīstības projektiem vienmēr ir potenciāla ietekme uz vidi. Ir ieteicams, lai atbalsta saņēmēji noteiktu un risinātu plānoto aktivitāšu būtiskus vides jautājumus.
PA4	4. prioritārais virziens (TO10): Prasmīgs un sociāli iekļaujošs Centrālbaltijas reģions				
	1. investīciju prioritāte (4.1.): kopēju izglītības un apmācības sistēmu (ETC sistēma) izveidošana un īstenošana				
	1. konkrētais mērķis (4.1.1.): uzlabota sociālā iekļaušanās un ilgtspējīgākas kopienas				
	Šis konkrētais mērķis risinās plašu loku kopienas praktisko problēmu un vietēja līmeņa sociālās problēmas, īstenojot kopējas izglītības/apmācību aktivitātes. Kopienas un vietēja līmeņa problēmas (tematiskas vai ģeogrāfiskas) var būt saistītas ar veselības, minoritāšu, drošības, dzimumu, vecāka gadagājuma cilvēku un zemas uzņēmējdarbības aktivitātes problēmām).	Netieša ietekme Tvērums: šajā posmā nav noteikts Atbildes pasākumu mērķis: šajā posmā nav noteikts	Attīstīšanas posmā jāvērtē katram projektam atsevišķi	(0/+)	Šī prioritārā virziena mērķiem nav tiešas un nepastarpinātas ietekmes uz vidi. Kaut gan ir zināms potenciāls šī mērķa izmantošanai aktivitātēm, kas pozitīvi ietekmē vidi. Līdz ar to vides mērķus var izvērtēt projekta attīstīšanas posmā.
	2. konkrētais mērķis (4.1.2.): vienotāka profesionālās izglītības un apmācības (VET) programma Centrālbaltijas reģionā				
	Šī konkrētā mērķa uzdevums ir veicināt	Netieša ietekme	Attīstīšanas posmā jāvērtē		

	Prioritārie virzieni/investīciju prioritāte/konkrēti mērķi/apraksts	Vides aspekti. Mērķi/atbildes pasākumi (DPSIR), kas jāņem vērā	Vides kritēriji	Iespējamā ietekme uz vidi	Komentāri
	<p>Centrālbaltijas reģiona darba tirgus attīstību un turpmāku integrāciju.</p> <p>Prasmju attīstība un darba iespējas, kas atbilst cilvēka spējām, var būtiski ietekmēt sociālās atstumšanas samazināšanu.</p> <p>Centrālbaltijas kopīgās aktivitātes ir noteiktas, savienojot tās ar Centrālbaltijas reģionā darbojošos uzņēmumu konkrētajām vajadzībām.</p>	<p>Tvērums: šajā posmā nav noteikts</p> <p>Atbildes pasākumu mērķis: šajā posmā nav noteikts</p>	katram projektam atsevišķi		

4. VIDES PĀRVALDĪBA CBC PROGRAMMAS ĪSTENOŠANAI

1.1. Vispārīgs apraksts

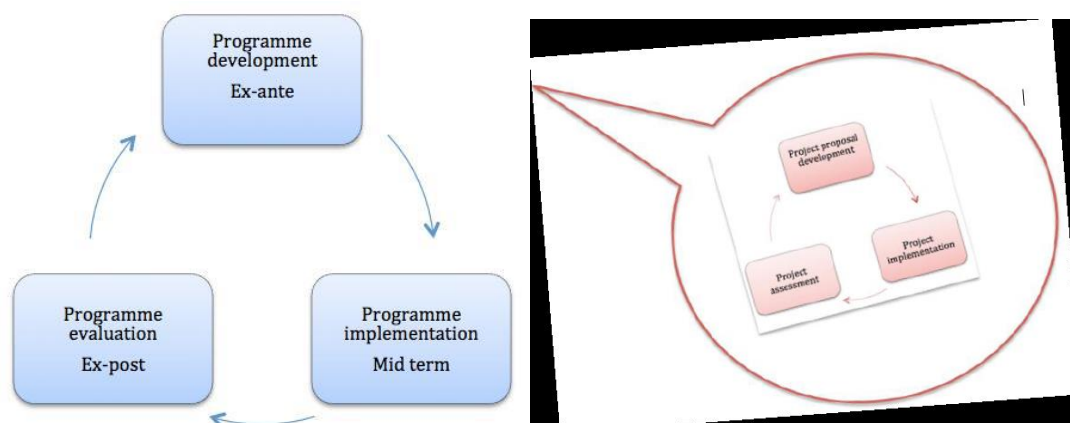
CBC programmas vides pārvaldības sistēmas mērķis ir nodrošināt iespējami pilnīgāko attiecīgo vides jautājumu integrāciju aktivitāšu plānošanā un īstenošanā. Nozīmīga sistēmas daļa ir veltīta indikatoriem, kas ļautu noteikt mērķus un novērtēt norises gaitu un rezultātus.

Vides pārvaldības sistēma varētu sastāvēt no indikatoru kopuma:

- programmas vides indikatoru;
- projekta vides indikatoru.

Indikatori tiks noteikti un norises gaita tiks vērtēta programmas un projekta līmenī. Attiecības starp programmas un projekta indikatoru kopu ir redzama 5. attēlā. Programmas vides indikatoriem ir saistība ar projekta rezultāta indikatoriem.

5. attēls. Attiecība starp programmas un projekta indikatoriem

Programmas indikatoru kopums

Programmas attīstība *Ex ante* → Programmas īstenošana Vidējs termiņš → Programmas novērtējums *Ex post*

Projekta indikatoru kopums

Projekta priekšlikuma izstrāde → Projekta īstenošana → Projekta novērtējums

Ir ieteicams novērtējumu veikt, izmantojot vides indikatorus. Programma var reaģēt uz pārvaldības aktivitātēm, kas regulē sociāli-ekonomiskus faktorus, spiedienu, stāvokli vai ietekmi (DPSIR).

- **sociāli-ekonomiski faktori** = sociāli, demogrāfiski un ekonomiski spēki;
- **spiediens** = cilvēka aktivitātes (piesārņojuma radīšana, pasliktināšanās utt.);
- **stāvoklis** = izmērāms (vides) stāvoklis, tendences;
- **ietekme** = nozīme (vai spiediens rada būtiskas (pozitīvas vai negatīvas) izmaiņas vidē);
- **atbildes pasākumi** = rīcība, lēmums, pielāgojumi.

1.2. *Programmas indikatori*

Programmas līmenī ir ieteicams veikt šādas aktivitātes:

- ierosināto aktivitāšu *ex ante* ietekmes uz vidi novērtējumu (projekta priekšlikumu novērtēšana pirms īstenošanas);
- vidēja termiņa vides novērtējums (novērtēšana projekta īstenošanas laikā);
- pabeigto aktivitāšu *ex post* ietekmes uz vidi novērtējums (pēc projekta īstenošanas).

Ex ante un *ex post* ietekmes uz vidi novērtējumam būtu jābūt projekta sagatavošanas un projekta rezultātu ziņošanas obligātai daļai. Vidēja termiņa novērtējums ir fakultatīvs. Piemēram, ir ieteicams, lai vides aspektu novērtējums tiktu veikts, kad projekta saturs pievēršas vides uzlabojumiem, piemēram, cenšas sasniegt 2. prioritārā virziena (TO6) noteiktos mērķus. *Ex post* novērtējums ir svarīgs konkrēta projekta novērtējumam un visas CBC programmas novērtējumam.

Vides pārvaldība ir jo īpaši svarīga aktivitātēm, kas ietvertas 6. tematiskajā mērķī — „Vides un resursu efektivitāte” un pievēršas dabas aizsardzībai un resursu efektīvas izmantošanas veicināšanai.

1.3. *Projekta indikatori*

Uz vides problēmām vērsta projekta vides aspektu novērtējuma mērķis ir pilnībā integrēt vides jautājumus projekta plānā. Tas ļauj:

- informēt projektā ieinteresētās puses (piemēram, projekta vadības komandu, projekta koordinācijas komiteju, par projekta apstiprināšanu atbildīgie lēmumu pieņēmēji, projekta iekšējās un ārējās uzraudzības komanda utt.) par projektam svarīgiem vides apsvērumiem;
- atbalstīt pilnu attiecīgo vides jautājumu integrāciju aktivitātes projektā.

Sākotnējais novērtējums tiek veikts projekta sagatavošanas un pārrobežu aktivitāšu satura plānošanas laikā. Piemērotība un pilnīgums tiks pārbaudīti lēmumu pieņemšanas un projekta pieteikumu apstiprināšanas laikā.

Ir ieteicams, lai projekta pieteicēji izmantotu vienkārša formāta indikatorus, ko varētu balstīt uz pašnovērtējumu, izmantojot šādus pamatjautājumus:

1. Kuri vides jautājumi tiks aplūkoti, izmantojot DPSIR ietvaru?
2. Kurš esošā rīcības plāna (piemēram, HELCOM Rīcības plāns, ūdens pārvaldības plāns, Natura 2000 pārvaldības plāns utt.) mērķis iegūs no plānotās aktivitātes īstenošanas? Kādi ir galveni panākumu indikatori, balstoties uz esošajiem plāniem? Kāds ir panākumu izmērīšanas un paziņošanas mehānisms?
3. Ja projekts risina citas (nesen atklātas) vides problēmas, kādas ir šīs problēmas un kādā veidā projekts gūs vides atbildes reakciju?

Ir ieteicams, lai novērtējumā tiktu ņemta vērā gan tiešā, gan netiešā ietekme. Projektam būtu jāvērtē, kāda ir plānoto projekta mērķu un projekta aktivitāšu ietekme uz vidi.

1.3.1. *Projekta mērķu novērtējums*

Projekta vides mērķiem jābūt noteiktiem, un tiem jāiekļauj **plānotā projekta mērķa indikatoru** progress. Galvenais jautājums, uz ko jārod atbilde ir: Kādā veidā projekts uzlabo vidi? Tas nozīmē — kura vides jautājuma risināšanā savu ieguldījumu sniedz konkrētā aktivitāte, vai tās ietekme ir pozitīva vai negatīva. Tas ir ļoti svarīgi aktivitātēm, kam ir tieša ietekme uz vidi. Kad iespējams, tam jāsakrīt ar programmas indikatoriem. Vides mērķu noteikšanas nolūkos novērtējums būtu jāveic, ja projekts palīdz sasniegt mērķus, kas izvirzīti daudznacionālos (globālos), ES, HELCOM, valsts vai

vietējos vides politikas dokumentos. Zemāk ir redzama tabula, kas jāņem vērā pašnovērtējumā.

Risināmā vides problēma (DPSIR)	Ieguldījums esošā politikas instrumentā	Indikators
	<p>Globāli vides jautājumi (fakultatīvi, saistībā ar ES un valsts vides politiku un pasākumiem)</p> <p>ES līmenī risināmi vides politikas jautājumi (dažādi pārrobežu plāni, piemēram, ūdens aizsardzība, gaisa kvalitāte, dzīvotņu aizsardzība)</p> <p>HELCOM Rīcības plānā noteiktie vides aizsardzības mērķi (kas skar Baltijas jūru)</p> <p>Valsts vides pārvaldības pasākumi (kas skar traucējumus videi)</p> <p>Vietējā līmeņa vides aizsardzības mērķi (ilgtspējīgas attīstības mērķi–sabalansēta attīstība)</p>	

1.3.2. Projekta rezultātu ietekmes uz vidi novērtējums

Visas projekta aktivitātes ietekmē vidi — vai nu pozitīvi, vai negatīvi. Ir ieteicams izmantot projekta vides veiktspējas indikatorus.

Galvenais jautājums ir: kā plānotā projekta aktivitātes ietekmē vidi? Piemēram, kā var optimizēt projekta ceļojumu, lai glābtu vidi? Vai mēs varētu izmantot produktus un pakalpojumus, kam piešķirts „Eko” statuss? Vai pakalpojumu sniedzējiem ir vides pārvaldības sistēma? Vai tiem ir EMAS sertifikāts?

Ir ieteicams, lai pašos projektos tiktu novērtēti projekta aktivitāšu aspekti, kā arī lai tiktu izvērtēts, kuras no aktivitātēm atstās būtisku ietekmi uz vidi, un noteikti kritēriji šo aspektu kontrolei.

Projekta aktivitāte	Plānotā projekta aktivitātes vides aspekta nozīme	Kontroles metode, lai samazinātu kaitīgo ietekmi uz vidi un palielinātu pozitīvo ietekmi uz vidi

2. INFORMĀCIJA PAR SEA KONSULTĀCIJĀM

Informācija par publisko apspriešanu un konsultācijām ar attiecīgajām vides aģentūrām, kā arī SEA procesa kopsavilkums — kā tas tika ņemts vērā programmas izstrādes laikā — ir jāpievieno pēc tam, kad apspriešanas un konsultāciju process ir noslēdzies.